

Verzamelde gedichten 1958 - 2008

Frans Hoppenbrouwers

Deze PDF wordt u
aangeboden door
webmagazine
CuBra &
Frans
Hoppenbrouwers

Copyright 2009 Frans Hoppenbrouwers

I Vroegste gedichten (Uit: Zoet als Honing, Zout als Brem)

II Kruidwis

III Verkaveld Bestaan (een drieluik)

1. Portaal

2. Pelgrim

3. Rosa mystica

IV Wintervertelling

V Calendarium poeticum

VI Ongerijmd

VII Tweestromenland

VIII Tijdloos verweer

IX Spelenderwijs

X Wording en verval

XI Brabantse Balladen

XII Jeroen Bosch

XIII Vluchtig geluk

XIV Kroon der maanden

XV Hoezeer mijn lief

3 *Rosa mystica*

De dochter van Athene

Gekomen op een driesprong mijner wegen
zag ik een huis, gebouwd van harde steen,
maar aangevreten door de zure regen.

Nabij een ven, omringd door morsig veen,
stond het verzonken in de arme gronden
met lucht en landschap onweerlegbaar een.

Mijn voetspoor vond, alsof ik werd gezonden,
het grindpad naar de strenge, kleine deur,
waar ik verrast werd door een drietal honden.

Wat schuw op afstand namen ze mijn geur
en hieven toen een gastvrij janken aan,
dat overging in jengeland gezeur.

Ik dacht erover om weer weg te gaan,
toen ik de sleutel hoorde in het slot,
zodat de wens voorbijging aan de waan.

Bezegeld was voorgoed mijn nieuwe lot.

Het was een vrouw van hoge ouderdom,
maar verder liet ze bijna alles raden,
omdat de lichtheid rond haar wezen glom.

Ze droeg haar wijde, ruisende gewaden
in adeldom en haar beheerste stem
behoedde mij voor ondoordachte daden.

Ik boog het hoofd en vroeg haar toen met klem
mijn komst als dom en ongerijmd te duiden:
"behandel mij als braam en stekelbrem".

"Vergeet", zei zij, "het beeld van plant en kruiden,
misbruik het niet als verontschuldiging,
of wil je soms de eigen doods klok luiden?"

Beschouw mij maar als één die volheid ving
door niemand ooit om goed of gunst te vragen,
ook als de vlag naar dode winden hing.

Zo torste ik de zwaarte van mijn dagen."

Ze liet mij binnen in een ruim vertrek
waar handzaam licht doorheen de vensters viel,
als kwam het uit een groots en hemels lek.

Dat lekkend licht, als zalving van de ziel,
doorstraalde mij en bracht mijn hart tot rust,
als draalde plots het dansend zonnewiel.

De zonnewende, wist ik, last en lust
verstoven in de draagkracht van de zon,
door zomerwind tot broer en zus gekust.

De vrouw schonk thee en eer ik danken kon
doordrong de geur mijn uitgewogen zinnen,
zodat de droom gestaag aan waarheid won.

Juist wilde ik mijn dankwoord herbeginnen,
toen zij een vinger op mijn lippen legde,
als wilde zij mijn dank in stilte innen.

Want onherroepbaar is het reeds gezegde.

We gingen buiten, naar de kleine tuin
waar alle geesten van de zomer woonden,
in fluistering van blad en tak en kruin.

Alsof het zitten hier zichzelf beloonde,
zo zaten wij, door licht en geur omringd,
terwijl de stilte het gemeengoed kroonde.

Zoals een duif met lange teugen drinkt,
zo zogen wij de longen vol met zwijgen,
dat soms nog luider dan de lijster zingt.

Zo lieten uren zich als kralen rijgen,
tot een gedegen, schier onbreekbaar snoer,
van late noen totdat de zon ging neigen.

Toen hoorden we het klagende gekoer
dat duiven maken na het moeizaam broeden,
op zoek naar dank en het verdiende voer.

Om zo de zin van zorg en zijn te hoeden.

De esdoorn die de schaduw tot zich trok,
terwijl een vleermuis rond zijn takken scheerde,
verschoof de wijzer van de avondklok.

De vrouw stond op, alsof het lot zich keerde
en stram en krom verdween ze naar het veld.
Het leed geen twijfel dat ze mij negeerde.

Ik heb mijn kansen zorgzaam opgeteld
en volgde toen het ongeëffend pad,
dat tussen dag en nacht lag ingekneld.

Ik vond haar waar ze op een zwerfkei zat,
ineengedoken en ontzettend oud,
alsof de nacht slechts recht van spreken had.

Het vale donker dat de twijfel bouwt,
verdreef haar wijsheid en haar zinvol zwijgen
en heeft haar weg tot kronkelpad vernauwd.

Een pad begroeid met stekelige twijgen.

Ze gruwde van het nachtelijk vergrijzen,
gebroken schoonheid en getaande kracht,
de brokkelig verweerde steen der wijzen.

Toen zag ik waar het pad me had gebracht:
een halve cirkel van verhoogde graven
omgeven door een waterloze gracht.

En in de verte hoorde ik de raven,
een ranzig roepen uit een diepe kuil,
als pronkten zij met divinale gaven.

Bevrijd mij, Heer, uit deze leeuwenmuil
en sla de vijand ongenadig neer
en spaar mij voor het terminaal gehuil.

Ik steunde haar, die lichter dan een veer
de basis zocht voor zweven of voor staan,
als deed de aarde haar onduldbaar zeer.

Wat restte haar dan naar het niets te gaan?

Dit sterven is een licht geweven kleding,
dat soepel, haast onvoelbaar is te dragen
voor haar die niet van graf en sluitsteen weet.

Maar ik die haar nog zoveel had te vragen,
sta plompverloren in dit kale land,
waar tederheden voor de voet vervagen.

Nu heerst de leegte over het verstand,
berekening zal hier nog uitkomst brengen,
waar het gemis zich vasthecht aan het zand.

Zal nu de liefde zich met haat vermengen,
of juist begaanbaar brede bressen slaan
en mij gedwee op nieuwe wegen brengen?

Het morgenlicht breekt onverwoestbaar baan
en in de lucht zie ik haar beeld verschijnen,
de spiegelingen van dit aards vergaan.

Wie zag een vrouw lichtvoetiger verdwijnen?

Ik neem de kleur aan van de naakte grond
als voorspel op het komende vergaan,
een woord dat ligt bestorven in mijn mond.

Zo wijs geworden deel ik in de waan
dat ik onkwetsbaar in het voetspoor treed
van licht vergeten en genoeg gedaan.

Hoewel ik eens de maan de schedel spleet,
de scherven strooide in een stervend bos,
heug ik me niet dat iets me duurzaam speelt.

De treurwilg gooit verrast de haren los
en overhuilt de oude, lekke boot,
die sporen draagt van roest en rottend mos.

Zo vaar ik naar het laatste avondrood
dat als een bloedveeg opkomt in de lucht
en zwarte vogels van gevaar ontbloot.

Mijn vol gerommel bleek een hol gerucht.

De Varkenshoeder

Ik trof hem toen hij zwetend voer bereidde,
de sopketel, op vuur van berkenhout,
terwijl de rook zich door het hok verspreidde.

Het vroom zeer streng en het was ijzig koud,
vandaar ook dat ik naar wat warmte zocht
in deze hut, van twijg en leem gebouwd.

Het was een tijd dat ik met vragen vocht
die dieper gingen dan mijn haastig leven,
waaraan ik zelfs de eigen ziel verkocht.

Ik fietste vaak gejaagd door veld en dreven,
alsmaar op zoek naar iets dat niet bestond,
al leek me dat genoeg om na te streven.

De winterdag dat ik die schuilhut vond,
die varkenshoeder, zwetend bij het vuur,
was ook de dag die mij de stilte zond.

Nog steeds vereer ik dat gezegend uur.

De varkenshoeder was onschatbaar oud
en broos en breekbaar als een zieke boom
die windvang is voor het aantastbaar woud.

Ik groette hem. Bedaard en zonder schroom
keek hij me aan met wijde, grijze ogen,
als hield zijn blik het wereldleed in toom.

Hij wist meteen wat ik bij hem kwam zoeken
en bood me gul een plek nabij het vuur,
alsof mijn komst voorzeggd was door de roeken.

De roeken die, gewend aan grauw en guur,
zich nestelden in de nabije bomen,
verzekerd van wat voer op tijd en uur.

Hij zweeg, vroeg niet vanwaar ik was gekomen,
vroeg zeker niet naar afkomst of naar naam,
alsof hij dat reeds eerder had vernomen.

Soms opent zwijgen meer dan deur en raam.

Van verre vaders dreef zijn jawoord aan
dat hij bewust en wetend heeft gegeven
om zuiver door de witte poort te gaan.

De laatste poort, de deur naar alle streven,
een kronkelpad dat zich verheft in licht,
het pad van hen die ziel en lichaam geven.

Verwaten woord. Om wat werd aangericht
zijn wijze vaders uit het niets gekomen
en spraken luidkeels woorden van gewicht.

In Nustria, Clairvaux, het eeuwig Rome,
Assisi ook, vooral niet te vergeten,
verhief hun geest het aardse tot het vrome.

En gekastijd en ver van drank en eten
bedwongen ze de roep van ijdelheid,
zodat er plaats kwam voor het hoogste weten.

Zo krasten zij hun tekens in de tijd.

Hij draagt het kloosterkleed der Kapucijnen,
een bruine pij, verbleekt en uitgeleefd
door al die zorg voor roeken en voor zwijgen.

Hij leeft alleen, wat hem de kansen geeft
te werken en te bidden en te zwijgen,
zodat hij steeds de juiste draden weeft.

Zo zie ik hem volmaakt de uren rijgen
tot metten, lauden, vespers en completeen,
die van de ochtend naar de avond nijgen.

Hij viert het bidden en het zwoegend zweten
en buigt het oude, rimpelige hoofd
in dienst van Hem die alles schijnt te weten.

Zo heeft hij haast een leven lang gesloofd,
in harmonie met loven en met werken,
een smeulend vuur, dat langzaam wordt gedoofd.

Reeds huilt de wind door de geknotte berken.

Ik trof hem bij de oude, stenen oven,
zich bukkend naar het ruige roggebrood,
vanuit het duister in het licht geschoven.

Dat deed me denken aan de warme dood,
die haalbaar is en zoete vruchten draagt,
als je de daagsheid naar de ziel begroot.

Hij ging naar binnen; snel maar ongevraagd
liep ik hem na en droeg de warme broden
tot bij de dis, uit norse eik gezaagd.

Hij ging aan tafel en herdacht de doden,
brak toen het brood, bevrijdde zo de geuren
die ons tot één zijn en tot eten noodden.

Ik zag aan hem dat er iets ging gebeuren,
iets plechtigs dat de weidsheid in zich droeg,
te ruim voor raam en eng bemeten deuren.

En zo'n moment is in zichzelf genoeg.

Want stof zijt gij, in stof zult gij verkeren.
Dan tekent hij mijn voorhoofd met een kruis
en zingt een luid en tergend miserere.

Ik voel mij als een grauwe, grijze muis,
gevangen in een val van onbehagen,
want ik ben slecht in schuld en boete thuis.

Aswoensdag weet ik, dag van diepe vragen,
die verder dan het naakte leven gaan
en zo een mens van kindsbeen af belagen.

Ik doe de pij van de versterving aan,
een asgrauw kleed van ruw en schurend linnen
en word mijzelf; een lijf dat zal vergaan.

Geen twijfel dan, verliezen is hier winnen,
het sterven stelt geen bange vragen meer
en dat geeft onaantastbaarheid van binnen.

Een zwaar en schrijnend, maar weldadig zeer.

We liepen plechtig naar de eikeboom
die sterk en groot nabij het stookhok stond,
een ware abt, van zelfbewustheid vroom.

Daar stonden wij, van zwijgen vol de mond
en tekenden een askruis op de bast,
begroeid met korstmoss van het nieuw verbond.

Daar stonden wij, als kinderen verrast,
eerbiedig kijkend naar de oude eik,
de koningszoon met majesteit belast.

De varkenshoeder werd een kind gelijk
en in verwarde, ongehoorde taal
vervloekte hij het aardse hemelrijk.

Vanuit mijn vak begreep ik dat verhaal
en zag de blik van kindsheid in zijn ogen;
een stervend vuur, ontdaan van loze praal.

Het uur der waarheid, streng en ongelogen.

Ik haat het harde februarilicht
dat schaamteloos doorheen de takken valt
als gaat het om een harteloos gericht.

De zon als rechter die zijn macht uitstalt,
haar harde oog, onwrikbaar als de wet
die al het kwaad in regels samenbalt.

De roeken komen luidkeels in verzet
en krassen in de hoge eikebomen;
de strenge vorst ligt met de zon in bed.

Ik zie de varkenshoeder buiten komen
en hoor de zwijnen: krijsend ongeduld;
hier wordt alleen maar grenzeloos genomen.

Pas als de trog met slobber is gevuld
verstomt het krijsen tot verwoed gesmek
en stijve staarten worden weer gekruld.

De roeken schelden op het hoge hek.

Ik trof hem ziek en in zichzelf verward,
zoals hij stond te zingen voor de roeken;
de zwanezang van een verdwaasde bard.

Hij zong de zangen uit de oude boeken,
het dies irae met gebroken stem,
doorspekt met korte, bandeloze vloeken.

Opeens viel hij voorover in de brem
en jammerde met lange, ijle halen,
zoals een rat in doodsangst in de klem.

Ik hielp hem op, verdoezelde zijn falen;
wees nou maar rustig, want het gaat alweer.
Maar hij doorzag de diepgang van zijn dwalen.

Ik bracht hem binnen, temperde het zeer
dat het besef van de verwardheid geeft,
maar hij voorzag de aanblik van zijn Heer.

Met prediker had hij de schijn beleefd.

Doorschijnend wit, zijn breekbaar dunne handen,
die repeterend langs zijn knopen gaan,
alsof hij tast naar wazige verbanden.

Als zoekt hij naar de grens van zijn bestaan,
waarvan hij lijfelijk de zoom wil voelen:
het reeds verwijlen in de witte waan.

De waan dat hij gelijk is aan de stoelen,
de tafel en het openstaande raam,
en net als zij verstard in vaste doelen.

Hij kijkt en ziet me, noemt zowaar een naam,
waarvan hij hoopt dat hij aan mij behoort.
Ik antwoord uit ervaring al bekwaam.

Ik zie zijn blik die in de leegte boort,
de wanhoop om het uitgeloopte weten,
dat niet op gang komt, als voorgoed verstoord.

Wat weegt er zwaarder dan een naam vergeten?

Hij heeft de kracht van woorden overschat
en onbewust vult hij de tijd met gaten,
met hulpgeroep, dat doodvalt op de mat.

Van lieverlee gaat hij wat minder praten,
hij knikt of schudt gelaten ja of nee,
de dode taal van hen die ons verlaten.

Zo draagt hij dan de loze stilte mee,
in hart en ziel, een ongebuilde pijn,
die hij verduurt, gelaten en gedwee.

Hoe lang moet hij nog reizen met die trein
die nergens aankomt, ooit nog eens zal stranden
in niemandsland waar slechts de winden zijn?

Wanneer zal hij daar uitgezielt belanden,
de rust hervinden in het vochtig zand,
het ereloon voor al zijn onderpanden?

En traag vergaan: een bouwsel op het strand.

Hij heeft de dag weer lijdzaam uitgezeten,
omdat hij niet in staat was iets te doen
dat op de schaal van Richter was te meten.

Hij ziet de bomen en het luie groen,
de bladeren, de steeds maar rode bloemen,
die vaal verbleken in de late noen.

Hij hoort een jonge bij verbeten zoemen,
zoiust gevangen in een prachtig web,
herkent de angst maar kan haar niet benoemen.

Hij weegt de scheidslijn tussen ben en heb,
maar komt niet verder dan een vaag vermoeden,
het cerebrale spook van vloed en eb.

De dag is om, de avond, op zijn hoede,
vangt nog het koeren van een late duif,
die even uitvloog na het saaie broeden.

Dan spant de nacht de lang verwachte huif.

Ik trof hem gravend aan zijn eigen graf.
De botte spade stakte in de zoden.
Hij hijgde zwaar en groette me kortaf.

En zwijgend heb ik hem de hulp geboden
waar hij in woord noch in gebaar om vroeg,
als hoorde hij reeds tot het rijk der doden.

Toen ik de spade naar de leefhut droeg
sprak hij een aantal afgewogen woorden
en dat was mij ten eeuwigheid genoeg.

"Het leven", zei hij, "heeft voor ons gestoorden
een ander einde dan voor iedereen,
omdat wij reeds de keerzij toebehoorden".

Toen dreef zijn geest weer door de grenzen heen
en wat hij verder nog te zeggen had
bleef diep verborgen: stemmen uit het veen.

Zijn ogen dwaalden naar een peilloos gat.

De dagen wegen als een kar vol koren
die na het oogsten naar de graanschuur rijdt,
de scheidslijn van gewonnen of verloren.

De varkenshoeder maalt niet meer om tijd
en kijkt gelaten in het gat van morgen,
dat duister is of wonderwel bevrijdt.

Hij vergenoegt zich in mijn stille zorgen,
in de getijden die ik zorgzaam bid,
als ligt daarin de toekomst opgeborgen.

Ik kijk naar hem, hoe hij de tijd uitzit,
hoe hij soms lacht, onwezenlijk, van binnen,
en hoe de koorts zijn hele lijf verhit.

Soms spreekt hij lange, uitgeholde zinnen,
bij voorkeur in een zeer klassiek Latijn,
waarschijnlijk om aan zekerheid te winnen.

De laatste reutel van het aardse zijn.

Wellicht is hij ten hemel opgenomen,
hoewel zijn lichaam in de aarde rust
en ik wel weet wat er daarna gaat komen.

Zo draagt de aarde steeds weer last en lust,
bewaarpaats van de laatste ijdelheden,
een mooie zerk, die de ontbinding sust.

Ik heb zijn woord tot in de ziel beleden
en ik begroef hem onder eerlijk gras,
omdat hij slechts de eenvoud had aanbeden.

Opdat hij blijft wat hij in wezen was,
zal ik maar doorgaan met het brood te breken
en zorgzaam zijn voor zonlicht en gewas.

Ik keer me om en sla het heilig teken;
geen zwijn zal gillen om zijn overvloed,
de roeken zijn al elders neergestreken.

Een zwarte specht hakt snel een laatste groet.

Omdat er vonken uit de koelte rezen
die ligt besloten in de zomernacht,
hoor ik Uw stem: er valt hier niets te vrezen.

Maar wie kan wonen in zijn eigen klacht,
die tot voorbij de ijle sterren strekt
en wie kan er ontkomen aan Uw macht?

Ik ben door U maar niet in U verwekt
en alles wat ik hoorde in de preken
der afgezanten is reeds weggelekt.

Gedropen is het in vervuilde beken
die ziek en zinloos door mijn landschap gaan
dat aan geloof en liefde is bezweken.

Ik hoor Uw stem, ik voel Uw wezen aan,
maar eeuwig moet ik in mijzelf verwijlen,
want al mijn hoop is ruw tot spijt vergaan.

Ontlijfde leegte die ik niet kan peilen.

Rosa Mystica

Eens zal ik woordloos zijn, verhuld in God,
gestild is dan mijn al te diep verlangen,
uiteindelijk ontdaan van vlees en bot.

Dan ben ik eeuwig in Zijn web gevangen,
het tere spinsel van de ijlstetijd,
als sterren roerloos in de hemel hangen.

Eerst wordt dit lijf ten dode gekastijd,
zodat mijn ziel van dwalen wordt ontheven
en nimmer meer om macht en aanzien strijdt.

Kastijd dit lijf en laat het nog in leven,
totdat het voelt dat alle ijdelheid
ontluistering en eenzaamheid zal geven.

Leid dan mijn ziel naar alle eeuwigheid,
begeesterd zal ik dan mijn laatste lot
in handen leggen van het hoogste feit.

Geen aardser feit dat zich verhoudt tot God.

Zo zal ik opgaan naar het altaar Gods,
naar God die mij in jeugdigheid verblijdt
en nederig verzaak ik aan mijn trots.

Opdat mijn tijd niet nutteloos verglijdt
houd ik me verre van het zachte bed
waar de verleiding met de leemte vrijt.

En als de slaap zich in mijn wezen zet,
leun ik een wijl tegen de harde wand,
totdat mijn geest weer klaar is voor gebed.

Zo heb ik alles stevig in de hand
en zelfs de honger die voortdurend knaagt
noem ik de zegen van de lege mand.

Zo word ik door geen wanen opgejaagd
en vind mijzelf verweven in de God
die eeuwig al mijn vage twijfels schraagt.

Mijn geest bezielt het vorstelijk gebod.

Misschien kan ik het best als kluizenaar
mijn boete doen en mijn geloof belijden,
als offerdier voor mens en hoogaltaar.

Maar in mijn lijf huist eigenlijk een heiden
die zich niet stoort aan regel of gebod
en in mijn geest verweken reeds de tijden.

Ik heb geen greep op eigen lust en lot
en ik verkeer waarheen de winden waaien
en dat verheft mij boven spijt en spot.

Soms zijn er woorden die als vuren laaien,
soms is er koudvuur dat gestadig brandt,
de helse vierklauw, vaardig in het graaien.

Zo ben ik in mijn eigen web gestrand
als vuurvlieg of als uitgedoofde vlinder
en zo sluit God mij in zijn reuzenhand.

Er is geen keus meer tussen Hier of Ginder.

Ten hemel schreien veelal mijn gedichten,
gedachten die verstikken in mijn stem
die hoorbaar wordt ten eeuwige gerichte.

Gun mij het zo vertrouwde requiem
en laat het klinken als een gloedvol smeken
als ik voorgoed ontslapen ben in Hem.

Want Hem behoor ik, dek mij, warme deken
en weke aarde sluit u om mijn lijf
en ruis maar verder, mijn nabije beken.

Mijn ziel zal rusten in zijn gastverblijf
waar schoonheid mij gestadig zal omringen,
een onbezoldigd, tijdloos tijdverdrijf.

Pas dan zal ik terzinen laten zingen,
verheven als een onbeschroomd sonnet,
dat alle dagen uit de band mag springen.

Wanneer, o schaker, komt uw laatste zet?

